

УДК 61+378.14 (477)

Д.С. Аветіков, І.В. Яценко, С.О. Ставицький
ВНЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

СУБ'ЄКТИВНІ І ОБ'ЄКТИВНІ ЧИННИКИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА СТОМАТОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

У статті виділені суб'єктивні і об'єктивні чинники, що забезпечують специфіку процесу соціальної адаптації іноземних студентів до навчання на стоматологічному факультеті українського ВНЗ. Розкриті основні вимоги до організації учбового процесу в українському медичному ВНЗ, розглянуті критерії і показники ефективності адаптації іноземних студентів.

Ключові слова: адаптація, вищий медичний навчальний заклад, студенти-іноземці.

Інтернаціоналізація освіти є однією з найбільш характерних особливостей розвитку навчання у світі на початку XXI століття, чому сприяють поглиблення процесів політичної і економічної інтеграції, зниження військового протистояння, розвиток глобальних систем телекомунікацій і інші чинники. Важливим елементом інтернаціоналізації освіти є мобільність студентів і викладачів, здійснювана у рамках транс'європейських освітніх програм, двосторонніх договорів між державами про співпрацю у сфері освіти, науки і культури, міжуніверситетських угод про академічні обміни. Створення сприятливих умов для прискорення інтернаціоналізації освіти в Україні і, в першу чергу, для значного збільшення контингенту іноземних студентів у вітчизняних ВНЗ, представляється одним з найбільш важливих напрямів міжнародної діяльності Українських медичних ВНЗ.

В результаті, вивчення сучасного досвіду професійної підготовки іноземних студентів стоматологічних факультетів в українських медичних ВНЗ та аналізу науково-методичної літератури, нами виявлено протиріччя між творчою природою учбового процесу і відсутністю різноманіття спеціальних адаптованих засобів навчання для іноземних студентів медичних спеціальностей.

Метою дослідження було виявлення педагогічних підходів і умов адаптації, спрямованих на вдосконалення професійної підготовки іноземних студентів стоматологічних факультетів.

Аналіз науково-методичної літератури показує, що адаптація може розглядатися в двох напрямках: адаптація як освоєння нового культурного середовища і адаптація як становлення нових якостей самої особи. Соціальна адаптація у українському медичному ВНЗ включає цілий ряд аспектів: психолого-педагогічний, соціально-психологічний, психофізіологічний і соціокультурний.

Психолого-педагогічний аспект пов'язаний з пристосуванням до нової ситуації, яка відрізняється своїми формами і методами роботи від викладання на батьківщині студента.

З психофізіологічною адаптацією тісно пов'язана соціально-психологічна адаптація. Динаміка адаптації до учбового процесу, коли особа іноземного студента самовизначається професійно, залежить від міжособових стосунків. У групі із сприятливим мікрокліматом професійне самовизначення протікає швидше, ніж в групах, де зазнають утруднення у взаємовідносинах один до одного. Рівні, справедливі взаємовідносини, побудовані на взаємній повазі, сприяють пліднішому учбовому процесу і придбанню професійних знань. У несприятливих групах, з точки зору міжособових стосунків, якась частина іноземців виявляється ізольованою з життя групи. І результатом цього може стати як занижена самооцінка (невіра у власні сили і свій професіоналізм), так і, навпаки, завищена самооцінка, що створює психологічний бар'єр. І занижена, і завищена самооцінки будуть психологічним гальмом для включення в учбовий процес, для реалізації своїх професійних орієнтацій.

Контингент іноземних громадян, що приїжджають вчитися до України, неоднорідний по національному складу, по соціальному походженню, по мірі попередньої адаптації (якщо вона має місце), по стартовому рівню знань. Тому система навчання має бути побудована так, щоб дозволити іноземцеві здолати труднощі лінгвістичного, соціокультурного і психолого-педагогічного характеру.

Важливим явищем в процесі адаптації іноземних студентів є психологічні особливості суб'єкта адаптації. З них можна виділити вікові характеристики, оскільки очевидний факт більш високої адаптивності до соціальних дій взагалі у молодому віці ніхто ніколи не заперечував. Отже, адаптація в інонаціональне середовище успішніше проходить в групі молоді, чим в групі людей середнього віку. Процес адаптації практично не реалізується в групі людей літнього віку. Наступним чинником класифікації форм адаптації може бути етноконфесійна сумісність. Очевидно, що ефективніше йде процес між суб'єктами, що представляють близькі етноси, а ще краще людьми однієї конфесії. І, нарешті, форми адаптації класифікуються по сферах діяльності. Мається на увазі діяльність в тих сферах, які відрізняють один етнос від іншого саме в особовому аспекті. Це відмінності в мові, самосвідомості (психічний стереотип), комунікаційній культурі. Подібна класифікація виправдана ще і тим, що в групах ознак, виділених по різних підставах, можна знайти інваріант, який ми хотіли б назвати системотворчим чинником адаптації особи в інонаціональному середовищі. Спонтанна інтеріоризація цінностей іншої культури не відбиває інтересів соціуму по стабілізації і оптимізації міжнаціональних стосунків. Чим швидше станеться інтеріоризація цінностей, тим ефективніше реалізовуватиметься мета перебування

іноземних громадян, тим більше оптимальні характеристики придбає навчання як вид діяльності іноземних громадян в умовах іншої країни. Відповідно, вважаючи метою придбання адекватних професійних знань, повинно йтися про специфічність процесу навчання іноземних студентів в українському медичному ВНЗ.

Освітній ефект буде оптимальним у тому випадку, коли будуть вивчені і проаналізовані психологічні реакції на нові умови життя і навчання іноземних студентів. Звідси і адаптаційний процес необхідно розглядати як конгломерат напрямів, що включає різні види адаптації: лінгвістичну, соціокультурну, психолого-педагогічну.

Першою і основною є лінгвістична адаптація. Соціальний характер мови - це, передусім, єдність мови і культури, мови і суспільства. Можна сказати, що функціональна роль будь-якої світової мови або мови широкого міжнародного вживання залежить до певної міри від країни і категорій населення. Суспільство розвивається і функціонує тільки за допомогою мови, а мова поза суспільством просто неможлива. Але суспільство - це не абстрактне поняття, а конкретний людський колектив, що реалізує різні види діяльності. Мовна однорідність полегшує процес взаємного спілкування, пересування людей у рамках етнолінгвістичної спільності, зв'язку індивідів різних областей і різних соціальних категорій населення. Цю свою функцію мова виконує, завдяки його властивості уніфікації етнічної спільності.

Цілеспрямована лінгвістична адаптація можлива в контексті цілісної системи утворення, чим і являється система професійної підготовки ВНЗ. В процесі лінгвістичної адаптації найважливішу роль грає послідовність її етапів, комплексність методико-психологічних прийомів, ціннісна орієнтація оволодіння мовою. Навчання мові має бути максимально наближене до умов і цілей реального використання мови кожною віковою, соціальною і етнічною групою людей. Це завдання припускає ретельне вивчення комунікативних потреб тих, хто вчиться мові. Іноземна мова може бути засвоєна тільки у тому випадку, якщо буде використаний в усіх психологічних функціях, в яких використовується рідний. Кожна людина має свій погляд, своє представлення на навколишні предмети, а, опанувавши нову мову, він вносить в цей світ нові значення, розуміючи, що світ можна сприймати інакше. У цьому полягає важлива соціальна функція вивчення іноземної мови, а саме: виховання у особи розуміння поглядів, помислів, культури іншого народу. Ця одна з необхідних умов адаптації особи в інонаціональному середовищі. І тут важлива інтеграція лінгвістичної і етнологічної інформації. Друга вимога тісно пов'язана з першою. Суть комунікативної діяльності визначається як обмін емоційною і раціональною інформацією, в процесі якого складається психологічна спільність, досягається взаєморозуміння, узгоджуються дії, тобто виникає соціально-психологічна сумісність, яка і є адаптація. Третя вимога ґрунтується на специфіці спілкування немовних ВНЗ (у нашому випадку медиків), що вчаться, з хворими, своїми колегами, тобто на необхідності професійно орієнтованого спілкування.

Висновок

Найбільш ефективними технологіями у формуванні педагогічних умов адаптації іноземних студентів в українському медичному ВНЗ виступає система організуючої освітньої діяльності студентів, заснована на взаємодії дисциплін медичного і гуманітарного циклів; інтеграції різних видів медичної діяльності; застосування сучасних педагогічних технологій, що відповідають завданням професійної підготовки іноземних студентів медичних спеціальностей; співтворчості учасників освітнього процесу; корекційна діяльність усіх викладачів, працюючих з цим контингентом студентів в питаннях морального виховання і утворення.

Причина низької соціальної адаптації іноземних студентів до навчання на стоматологічних факультетах України, пов'язана із слабкою довузівською підготовкою, відсутністю відповідної мовної бази, недостатніми знаннями про країну перебування, відсутністю необхідних побутових навичок при проживанні в гуртожитку і так далі.

Література

1. Агаджанян Н.А. Физиологические и социальные аспекты адаптации человека к экстремальным условиям / Н.А. Агаджанян // Узловые моменты современной физиологии. Томск. – 2004. – С. 47-63.
2. Воронина Л.Н. Адаптация первокурсников: проблемы и тенденции / Л.Н. Воронина, Вишневецкий, Я.В. Дидковская [и др.]// Университетское управление: практика и анализ. – 2001. — № 4(19) – 124 с.
3. Иванова М.А. Психологические аспекты адаптации иностранных студентов к высшей школе. /М.А. Иванова // СПб.: Нестор, 2000. - 148 с.

Реферати

СУБЪЕКТИВНЫЕ И ОБЪЕКТИВНЫЕ ФАКТОРЫ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ НА СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВЫСШИХ МЕДИЦИНСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УКРАИНЫ

Аветиков Д.С., Яценко И.В., Ставицкий С.А.

В статье выделены субъективные и объективные факторы, которые обеспечивают специфику процесса социальной адаптации иностранных студентов к учебе на стоматологических факультетах украинских ВУЗов. Раскрыты основные требования к организации учебного процесса в украинском медицинском ВУЗе, рассмотрены критерии и показатели эффективности адаптации иностранных студентов.

Ключевые слова: адаптация, высшее медицинское учебное заведение, студенты-иностранцы.

SUBJECTIVE And OBJECTIVE FACTORS of STUDENTS-FOREIGNERS' ADAPTATION ON STOMATOLOGICAL FACULTIES of HIGHER MEDICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS of UKRAINE

Avetikov D.S., Yatsenko I.V., Stavitskiy S.A.

There are subjective and objective factors which provide specificity of social adaptation of foreign students to studying at stomatological department of Ukrainian institutes of higher education in this article. General demands for organization of educational process at Ukrainian medical institute of higher education are exposed. Criteria and indicators of effectiveness of adaptation of foreign students.

Key words: adaptation, medical institute of higher education, foreign students.